		Methodiekbeschrijving “La Vie” (Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen)	
PV	DIR	IKZ: Q/PRO	Datum: 23/3/2016

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	4
2	Toelichting bij de naam “La Vie’	6
3	Doel van de interventie	6
4	De doelgroep van de interventie.....	6
4.1	Voor wie is deze interventie bedoeld?.....	6
4.2	Aantallen en spreiding.....	7
4.3	Indicatie en contra-indicatie criteria	7
4.3.1	Indicaties voor ‘LA VIE’	7
4.3.2	Contra-indicaties voor ‘LA VIE’	7
4.4	Toepassing bij etnische groepen	7
5	De methode.....	7
5.1	Screening (dag 0 – 3)	10
5.1.1	Doel	10
5.1.2	Kennismakingsgesprek	10
5.1.3	Screeningsgesprek met de jongere	10
5.1.4	Screeningsgesprek met de aanmelder	10
5.1.5	Terugkoppeling naar de contextbegeleider	10
5.1.6	Terugkoppeling naar de jongere:	10
5.2	Startfase (week 1 tot 6).....	10
5.2.1	Doel	10
5.2.2	Opbouwen van een werkrelatie (basishouding, spreekkamer, structuur van een gesprek) 11	
5.2.3	Informatieverzameling (netwerkanalyse, competentieanalyse, YSR).....	12
5.2.4	Doelen stellen (in functie van het opmaken van het handelingsplan).....	17
5.3	Uitvoering (week 7 tot week 40)	19
5.3.1	Doel	19

5.3.2	Versterken van het sociaal netwerk.....	19
5.3.3	Trainen van vaardigheden.....	22
5.3.4	Keuzes en voorbereiding ten aanzien van wonen, school/werk en vrije tijd,	24
5.3.5	Opmaken evolutieverslag.....	24
5.4	Afsluiting.....	25
5.4.1	Doel	25
5.4.2	Opvolgen gemaakte afspraken.....	25
5.4.3	YSR (2) (indien de jongere ondertussen nog geen 18 jaar geworden is)	25
5.4.4	Afname Exit-vragenlijst	25
5.4.5	Evaluatie van de doelen	25
5.4.6	Op gang trekken van vervolghulp.....	25
5.4.7	Afbouwen van de werkrelatie	25
5.4.8	Opmaken eindverslag.....	26
5.5	Follow-up.....	26
6	Locatie van de uitvoering	26
7	Onderbouwing: probleem- of risico-analyse.....	26
7.1	Kenmerken van het risico/probleem.....	26
7.2	Kenmerken van de gewenste situatie	26
7.3	Met risico of probleem samenhangende factoren	26
8	Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak	27
8.1	Koppeling risico/probleem – doelen – aanpak.....	27
8.2	Samenvatting van de werkzame ingrediënten.....	28
9	Eisen voor begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking	28
10	Voorwaarden van toepassing.....	28
11	Samenvatting onderzoek en beoordeling effectiviteit.....	28
11.1	Directe aanwijzingen voor de effectiviteit	28
11.1.1	Opzet van het onderzoek	28
11.1.2	Instrumenten.....	29
11.1.3	Resultaten.....	29
11.1.4	Samenvatting directe aanwijzingen effectiviteit.....	29
11.1.5	Kritische kanttekening.....	29
11.2	Buitenlandse studies	29
11.3	Belgische studies soortgelijke interventies	29
12	Toepassing.....	30

13	Overeenkomsten met andere interventies.....	30
14	Overige informatie	30
15	Literatuur.....	30

1 Voorwoord

De methode geeft een volledig nieuwe invulling aan het begrip 'Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen'.

Vaak verblijven jongeren reeds in een voorziening die voor een CBAW begeleiding worden aangemeld met als doel zelfstandig te gaan wonen. De ervaring leert ons dat wie hiermee een aantal jongeren 'over hun paard tillen'.

*'Voor vele jongeren valt het verlaten van een voorziening samen met het naderen van hun burgerlijke meerderjarigheid. Dit wil onder andere zeggen dat ze een rechtsgeldig contract kunnen afsluiten, dat ze niet langer leerplichtig zijn, dat ze in aanmerking komen voor het recht op een leefloon, enzovoort. **Het is op dit moment dat jongvolwassenen geconfronteerd worden met de maatschappelijke paradox, dat jongeren met een lastig parcours achter de rug, de boodschap krijgen om hun eigen boontjes te doppen.** Omwille van verschillende redenen is het voor deze kwetsbare jongeren immers moeilijker dan voor andere jongeren om het pad naar volwassenheid af te leggen. Voor hen verloopt dit proces abrupter, in een te haastig tempo en houdt het meer risico's in. Jongeren die de bijzondere jeugdzorg verlaten, hebben vaak geen keuze. Tenzij ze voortgezette hulpverlening aanvragen en toegekend krijgen, moeten ze de voorziening verlaten op 18 jaar. Vaak willen ze dat ook zo snel mogelijk. Hun plaatsing of situatie roept bij sommigen immers een grote drang naar vrijheid en zelfstandigheid op, die op hun 18de verjaardag binnen hun handbereik lijkt te liggen. De grote meerderheid van de jongeren - of ze nu een instellingsverleden hebben of niet - is op 18 jaar echter nog niet klaar om zelfstandig te leven.*

De overgang naar volwassenheid is een belangrijke levensfase waarin de belangrijkste lijnen voor het toekomstige leven worden vastgelegd. Alle jongvolwassenen worden voor keuzes geplaatst die de rest van het leven blijven doorwerken (bv. 'thuis wonen of zelfstandig wonen, verder studeren of niet,...'). De keuzevrijheid gebeurt in een context waarbij experimenteren met verschillende rollen en levensstijlen mogelijk is en door de maatschappij toegelaten wordt. De maatschappij plaatst hen voorlopig in een moratorium, een wachtstation voor volwassenheid waar verplichtingen kunnen worden uitgesteld.

Voor een groep kwetsbare jongeren, meer bepaald jongeren die op het punt staan de bijzondere jeugdbijstand te verlaten, is 18 jaar een scharnierleeftijd die de deur openzet naar grote onzekerheid, twijfels en gebrek aan ondersteuning.

*Van deze jongeren wordt verwacht dat zij, in vergelijking met veel van hun leeftijdsgenoten, in een kort tijdsbestek zowel sociaal-cultureel als materieel-economisch onafhankelijk zijn en verantwoordelijkheid dragen. **De meerderjarigheid is een juridische constructie die niet noodzakelijk overeenstemt met de sociologische realiteit.** De kwetsbare jongvolwassenen dragen figuurlijk een rugzak. De vele tegenslagen en moeilijkheden die hun pad reeds hebben gekruist en het gebrek aan een beschermde en ondersteunende netwerk, maken hen extra kwetsbaar tijdens de transitieperiode.*

Reeds van bij de start van het hulpverleningsproces willen jongeren dat hulpverleners intensief toewerken naar de dag van hun meerderjarigheid, op maat van de jongere. Ze erkennen het voordeel om tijdig in contact te komen met organisaties die een steun kunnen betekenen bij de overstap naar zelfstandigheid. Jongeren willen inspraak en participatie in de beslissingsprocessen over het verloop en afloop van de nazorg. De gevolgen van een nalatige voorbereiding worden versterkt wanneer sprake is van een gebrek aan positieve rolmodellen tijdens de transitieperiode. Vriendschap is voor de jongeren essentieel. Jongeren vinden hulp en steun van vrienden onontbeerlijk. Bij de meeste jongeren is het sociaal netwerk beperkt tot de vrienden die ze hebben ontmoet in voorzieningen. Zij beschikken niet over het nodige zelfvertrouwen om sociale contacten uit te bouwen.

Ondanks negatieve ervaringen in het verleden, is de betrokkenheid van de meeste jongeren op hun ouders groot. Velen nemen na hun meerderjarigheid zelf initiatief om het contact terug op te nemen, wat een positieve invloed blijkt te hebben op hun zelfbeeld en hun gevoel van tevredenheid.

De jongeren zijn het met elkaar eens dat de uitbouw van een volledig onafhankelijk leven ('independence') een utopie is. Hun bevindingen geven de voorkeur aan 'interdependence', waarbij de focus ligt op wederzijdse verbondenheid en steun van een sociaal netwerk. Ze denken hierbij aan formele steun, geboden vanuit de voorziening waar ze verbleven. Informele steun loopt soms via contacten met vroegere hulpverleners,

familieleden, vrienden, buren of andere belangrijke volwassenen. Ze erkennen de nood aan ondersteuning, maar willen allerminst dat hun vrijheid en zelfstandigheid daardoor ingeperkt worden. Het aanvaarden van steun is voor hen geen evidente stap omdat ze zich schamen over hun problemen. Het vergt durf en verantwoordelijkheidszin om hulp te vragen.’ (Van Audenhove Sharon, Vander Laene Freya, Eindelijk vertrokken? Jongeren uit de bijzondere jeugdbijstand op weg naar volwassenheid, TJK 2010/4, Larcier, Brussel, 2010)

De methodiek ‘La Vie’ loodst jongeren in de richting van autonomie. Autonomie betekent niet precies hetzelfde als zelfstandigheid. Zelfstandig betekent letterlijk ‘zelf-standig’, ‘zelf-staand’ of zelfs ‘alleen-staand’. Autonomie is actiever en verwijst naar een volwassen functioneren of het volwassen ondernemen van een activiteit. Vandaar dat het begrip autonomie vertrekt vanuit een evenwicht tussen geclaimde rechten en nagekomen verplichtingen die gepaard gaan met volwassenheid. Met andere woorden, autonomie vertrekt vanuit wederkerigheid, zelfstandigheid vanuit op zich staan.

Autonomie houdt rekening met de afhankelijkheid van jongeren, net zoals dat de sociale context eveneens afhankelijk is van jongeren omwille van de banden die ze met elkaar hebben. Dit is een wederzijdse verbondenheid die gekoppeld wordt aan een wederzijdse verantwoordelijkheid. Dat is de inzet van La Vie: verbondenheid en verantwoordelijkheid in evenwicht brengen.

Deze verbondenheid en verantwoordelijkheid krijgen vorm met de competentie en het sociale netwerk van de jongere. Een jongere is competent als hij de taken die de samenleving van hem verwacht tot een goed einde brengt. Dat betekent niet dat hij zelfstandig deze taken moet kunnen uitvoeren. Het kunnen en (aan)kunnen van een jongere zijn variabel en bovendien kunnen de hoogtes en de laagtes van het leven niet zelf-standig overwonnen worden. Vandaar dat competentie een optimale combinatie van gunstige persoons- en omgevingskenmerken is. Het sociale netwerk zit volledig vervat in de omgevingskenmerken. Competentie en sociaal netwerk zijn de twee steunpilaren van ‘La Vie’ omdat de twee onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn als een jongere autonoom wilt zijn.

We betrekken actief het netwerk in dat proces van groei naar autonomie en zetten specifiek in op herstel en uitbouw van een sociaal en familiaal netwerk.

De methodiek “La Vie” steunt op 3 pijlers m.n. een netwerkanalyse, een competentieanalyse en het doelenplan. We wensen op maat van de jongere en zijn situatie te werken en willen inzetten om een plan uit te werken in samenwerking met verschillende partners. In tegenstelling tot BZW waarbij jongeren de stap naar alleen-wonen zette, is het einddoel voor CBAW dat de jongere een stabiele thuissituatie heeft. Dat kan een terugkeer naar huis, bij een familielid, een vriend of vriendin en ook alleen-wonen zijn. We beklemtonen hiermee het verschil tussen zelfstandig wonen versus autonoom wonen. Deze thuis wordt uitgebouwd door in te zetten op het trainen van vaardigheden die gelinkt zijn aan de ontwikkelingstaken waarmee de jongere wordt geconfronteerd. Maar dat wordt altijd gelinkt aan taakverlichting, het laten afnemen van stressoren en het aanwenden van protectieve factoren. Dat laatste is belangrijk omdat het gaat om een activeren en onderhouden van een kwaliteitsvol netwerk dat de jongere duurzaam bijstaat. Resultaten bekijken veel beter als de jongere wordt ondersteund door een duurzaam netwerk.

Dit proces verloopt volgens een bepaalde fasering en is zeer intensief. We gaan op zoek naar wat jongeren kunnen, kennen en laten zien i.f.v. hun ontwikkelingstaken. We brengen stressoren en protectieve factoren in kaart en bespreken mogelijke pathologieën. We brengen de verschillende partners van de jongeren in kaart, hoe jongeren zich hierbij voelen, welke invloeden zij hebben op hun probleem. Hoe kunnen we deze relaties gebruiken, aanboren, afbouwen of invloed bijsturen? We koppelen mensen uit het netwerk vervolgens aan de doelen die jongeren voorop stellen.

Daarom is het noodzakelijk dat we met de aangemelde jongeren tijd krijgen om samen met hen alle mogelijkheden te kunnen bekijken i.f.v. een oriëntering in hun dagelijks leven.

2 Toelichting bij de naam “La Vie”

De naam 'La Vie' ('LA VIE') staat voor 'Leven in autonomie, vertrouwen in elkaar'¹.

'La Vie' heeft te maken met de inzet van de methode: het uitbouwen van een autonoom leven (en een thuissituatie die de kenmerken van een “thuis” en het herstellen en opbouwen van een familiaal en sociaal netwerk (vertrouwen in elkaar) omdat dit de beste garanties biedt op een kwaliteitsvolle toekomst. Het hebben van een stabiele thuis is een belangrijke randvoorwaarde om te evolueren naar een stabiele toekomst. Er is een duidelijke verwantschap met de Vertrektraining zoals deze nu verspreid wordt door Adviesbureau Van Montfoort. De VertrekTraining staat ook wel bekend als 'VT', en als 'Voorkoming Thuisloosheid'.

3 Doel van de interventie

De indeling algemeen doel, specifieke doelen en tussendoelen is gebaseerd op de doelenhiërarchie van prof. Tom Van Yperen.

Het algemeen doel van 'LA VIE' is het uitbouwen van een stabiele thuis met en een kwaliteitsvolle toekomst voor de jongere. Die stabiele thuis is geoperationaliseerd als zijn/haar situatie aan de volgende criteria voldoet:

- De jongere heeft een stabiele huisvesting die in verhouding staat tot de financiële mogelijkheden en competenties van de jongere.
- De financiële situatie van de jongere is in evenwicht of positief.
- De jongere heeft werk of een dagbesteding die als zinvol wordt ervaren door de jongere;
- De jongere heeft een toereikend sociaal netwerk dat door de jongere als ondersteunend wordt ervaren.

M.a.w. het algemeen doel wordt gehaald indien aan de 4 criteria wordt voldaan.

Tijdens het begeleidingstraject wordt er voor de jongere een sociale leefomgeving gecreëerd en de voorwaarden worden geschapen die de integratie van de jongere in de maatschappij bevorderen. Deze gebeurt aan de hand van volgende ontwikkeltaken (specifieke doelen):

1. Vorm geven aan veranderende relaties in het gezin
2. Participeren aan werk of onderwijs
3. Zinvol invullen van vrije tijd
4. Creëren en onderhouden van een eigen woon- en leefsituatie
5. Omgaan met autoriteiten en instanties
6. Zorg dragen voor gezondheid en uiterlijk
7. Opbouwen en onderhouden van sociale contacten en vriendschappen
8. Vormgeven aan intimiteit en seksuele relaties

4 De doelgroep van de interventie

4.1 Voor wie is deze interventie bedoeld?

'LA VIE' is bedoeld voor jongeren (17-21 jaar) die nood hebben aan een stabiele thuissituatie. De jongere is de architect en aannemer van deze stabiele thuissituatie. Hij draagt de verantwoordelijkheid en zal onder begeleiding alles in het werk stellen om deze stabiele thuissituatie vorm te geven. De volgende jongeren komen in aanmerking voor de 'LA VIE':

- Jongeren die uitstromen uit de residentiële hulpverlening en gere-integreerd moeten worden in een gezinssituatie.
- Jongeren die in hun kern- of nieuw-samengesteld gezin verblijven, maar de gezinsgerichte pedagogische thuishulp schiet tekort.
- Jongeren die samenwonen met familie of vrienden en ervaren hiermee problemen.
- Jongeren die zelfstandig willen wonen, maar nog niet de nodige competenties en het netwerk hebben ontwikkeld om dit te aan te kunnen.

¹ De naam 'La Vie' werd verzonnen en gekozen door jongeren in begeleiding tijdens de eerste groepswerking.

4.2 Aantallen en spreiding

Er zijn jongeren in Vlaanderen die nood hebben aan de uitbouw van een stabiele thuissituatie. Deze jongeren hebben op het moment van de aanmelding geen vaste woon- of verblijfplaats, of deze staat op de helling omwille van problemen van welke aard ook.

4.3 Indicatie en contra-indicatie criteria

4.3.1 Indicaties voor 'LA VIE'

Een jongere komt in aanmerking voor 'LA VIE' wanneer een of meer van de volgende criteria op hem of haar van toepassing zijn.

1. Er is geen stabiele gezinssituatie die met reguliere pedagogische thuishulp kan worden versterkt.
2. Er is sprake van een labiele of onvolledige gezinsachtergrond.
3. Er is sprake van een ernstig risico op thuisloosheid.
4. Er is sprake van ernstige gedragsproblemen.
5. Er is sprake van een beschadigde verbinding met het sociaal netwerk van de jongere.

4.3.2 Contra-indicaties voor 'LA VIE'

Er zijn geen contra-indicaties

4.4 Toepassing bij etnische groepen

De interventie is niet speciaal ontwikkeld voor jeugdigen of gezinnen met een allochtone achtergrond. Het programma heeft ook geen speciale faciliteiten (zoals vertaalde schriftelijke instructies of tolken) die bedoeld zijn om allochtone groepen in het bijzonder te kunnen bedienen. Al zijn er geen indicaties waarom 'LA VIE' niet van toepassing zou zijn op jongeren van allochtone origine.

'LA VIE' werkt dan samen met Babel (telefonische tolkdienst), OTA (Ondersteuning Allochtonen) en T&V-Gent (Tolk- en Vertaaldienst).

5 De methode

De fasering

De screening: De leefsituatie van de cliënt wordt gescreend op een verhoogd risico op thuisloosheid. Er moet sprake zijn van een verhoogd risico om van start te kunnen gaan met 'LA VIE'.

De startfase: De startfase is gericht op kennismaking, het verzamelen van informatie en het stellen van doelen (handelingsplan uiterlijk na 45 dagen, week 1 tot 6).

Uitvoering: Tijdens de uitvoeringsfase wordt gefocust op het uitbreiden van het netwerk, o.a. door op bezoek te gaan bij belangrijke mensen uit het netwerk. Daarnaast wordt gefocust op het aanleren van vaardigheden, zowel individueel als in groepswerking. En dit gericht op de 8 ontwikkelingstaken (week 7 tot 40).

Afsluiting: In de laatste 4 weken, vindt de afsluiting van de training plaats.

Follow-up: 'LA VIE' voorziet een follow-up waarin er na 3 maanden contact wordt opgenomen om te checken hoeveel van de gerealiseerde punten gerealiseerd blijven. Indien nodig kan de contextbegeleider nog een kleine interventie doen of doorverwijzen naar gepaste hulp in het geval dat intensievere hulp nodig is.

Soorten cliëntcontacten

- Begeleidingsgesprekken: gesprekken met een vaste frequentie.
- Begeleidingsgesprekken kunnen in verschillende samenstellingen plaatsvinden: individuele gesprekken, gezinsgesprekken, oudergesprekken, gesprekken met belangrijke personen uit het netwerk, ...
- 'Doe-contacten': trainen van vaardigheden, inzetten van allerlei technieken in diverse samenstellingen.

- Contacten 'op verplaatsing': samen met de jongere naar een bepaalde instantie, vorm van dienstverlening, ... trekken om zaken te regelen.
- Inhoudelijke contacten, maar niet face-to-face: telefonische contacten, fax, mail, skype, chat, sms, enzovoort.
- Overlegmomenten: met samenwerkingspartners, consultant al of niet in aanwezigheid van de jongere of andere leden van het gezin. We overleggen altijd met de betrokkenen zodat de communicatie zo open en transparant mogelijk verloopt.

Registratie

Elk contact (telefoon, mail, face-to-face) met het gezin en met samenwerkingspartners wordt digitaal geregistreerd.

Schematische weergave van de fasering.

Fase	Week	Acties	Omkadering
Screening	Dag 0 tot dag 3	<p><u>Kennismakingsgesprek/screeningsgesprek met de jongere</u></p> <p><u>Aanwezig:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Coördinator en/of werkbegeleider • Contextbegeleider • Aanmelder • jongere • (indien mogelijk) ondersteunende figuren <p><u>Thema's:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • overlopen screeningsvragenlijst • netwerkanalyse + afspraken betreffende wie op welke manier ingeschakeld kan worden • competentie-analyse als leidraad <p><u>Screeningsgesprek met de verwijzer</u></p> <p><u>Beslissingsproces:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • contextbegeleider, werkcontextbegeleider en/of coördinator <p><u>Terugkoppeling naar cliënt (na 3 dagen)</u></p>	
Start: kennismaken, verzamelen van informatie en stellen van doelen	Week 1 tot 6	<p><u>Kennismaking</u></p> <p><u>Opbouwen van een werkrelatie</u></p> <p><u>BINC</u> (startregistratie voor het eind van de eerste maand)</p> <p><u>Informatieverzameling</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerkanalyse (1) • Competentieanalyse 	<p>Tweewekelijks werkbegeleiding</p> <p>Bespreking op casusteam (week 4) ahv netwerkanalyse en competentieanalyse</p> <p>Bespreking</p>

		<p><u>YSR (T1)</u> afnemen</p> <p><u>Doelen</u> stellen, vaststellen <u>werkpunten</u></p> <p>Opstellen van het <u>handelingsplan</u></p>	handelingsplan met consulent voor week 6
<p>Uitvoering: zoektocht naar een plaats om te wonen, een opleidings- of werkplek, het regelen van financiële en juridische zaken, opbouwen van sociale contacten</p>	<p>Week 7 tot 40</p>	<p><u>Uitvoeren handelingsplan:</u></p> <p>Realiseren van doelen en werkpunten in functie van de ontwikkelingstaken</p> <p><u>Voortdurend evaluatie en vaststellen van nieuwe doelen en werkpunten</u> in functie van de ontwikkelingstaken</p> <p><u>Bezoeken van mensen uit het netwerk</u></p> <p><u>Trainen van vaardigheden</u></p> <p><u>Vorbereiden overdracht aan het sociale netwerk en andere instanties</u></p> <p><u>Evolutieverlag</u> (na 6 maanden)</p>	<p>Tweewekelijks werkbegeleiding</p> <p>Bespreking op casusteam (2 weken voorafgaand aan het evolutieverlag)</p> <p>Bespreking met consulent</p>
<p>Afsluiting</p>	<p>Week 41 tot 44</p>	<p><u>Uitvoeren evolutieverlag</u></p> <p><u>YSR (T2)</u> afnemen (! Enkel indien de jongere op dat moment nog – 18 is; indien + 18 wordt geen T2 afgenomen)</p> <p><u>Overdracht van begeleiding</u> aan het sociale netwerk en andere instanties</p> <p><u>Evaluatie van de doelen van ‘LA VIE’</u></p> <p><u>Exit vragenlijst</u></p> <p><u>Eindverslag</u></p> <p>Afsluiting</p>	<p>Tweewekelijks werkbegeleiding</p> <p>Bespreking op casusteam (2 weken voorafgaand aan eindverslag)</p>
<p>Follow-up</p>	<p>3 en 6 maanden na afsluiting</p>	<p>Nagaan hoe de jongere en het netwerk functioneren (eventueel) Kleine interventie of doorverwijzing</p>	

Uitgebreide beschrijving van de fasering.

5.1 Screening (dag 0 – 3)

5.1.1 Doel

Omwille van de hoge intensiteit van 'LA VIE' is een gepaste indicatiestelling nodig. De stabiele thuissituatie van de jongere moet afwezig zijn en een risico op chronische thuisloosheid inhouden. De screening gebeurt aan de hand van de COM-variabelen 'normaliteit van de gezinssituatie van de jeugdigen' (NG). Voor een beschrijving van het COM-instrument, zie Van Yperen, Verheggen en Roza (1995).

5.1.2 Kennismakingsgesprek

Gedurende een eerste gesprek gaan de jongere, de verwijzer, eventueel belangrijke figuren uit het netwerk in gesprek met de contextbegeleider en een leidinggevende (coördinator en/of werkbegeleider) van het team. Er wordt grondig gepeild naar de situatie en het probleem waarmee de jongere wordt geconfronteerd.

Naast de inhoudelijke indicaties zijn er vormelijke indicaties waarmee de jongere moet instemmen:

- De jongere moet bereid zijn kortdurend en intensief samen te werken met de begeleidende voorziening (gedurende 11 maanden, 3 à 3,5 uur per week)
- De jongere moet bereid zijn om mee te stappen in de methodologische vereisten zoals intensief samenwerken met het netwerk, individuele training van vaardigheden, groepswerking

Jongere en contextbegeleider maken een nieuwe afspraak voor de terugkoppeling van de screening, na 3 dagen.

5.1.3 Screeningsgesprek met de jongere

In de tweede fase van de screening gaat de coördinator of werkcontextbegeleider in gesprek met de jongere om verder informatie te verzamelen, a.h.v. de screeningslijst. Er wordt ingezoomd op de risicofactoren en de protectieve factoren (sterkte banden met gezin, sterkte van het sociale netwerk). Op basis hiervan wordt een inschatting van het risico van thuisloosheid gemaakt.

5.1.4 Screeningsgesprek met de aanmelder

In een gesprek tussen coördinator en aanmelder wordt een screeningslijst ingevuld die de criteria van een abnormale gezinssituatie aftoetst. Hoe meer criteria uit de screeningslijst van toepassing zijn op de situatie van de jongere, hoe hoger het risico is op een situatie van chronische thuisloosheid. Uit onderzoek in Nederland kwam duidelijk naar voren dat de criteria 1 tot en met 3 een voorspellende waarde hebben voor een chronische thuisloosheid (Van den Bogaart & Mesman Schultz, 1993). Het resultaat wordt uitgezet op de VT-ladder.

5.1.5 Terugkoppeling naar de contextbegeleider

Na het screeningsgesprek met de jongere en de aanmelder wordt de contextbegeleider op de hoogte gebracht van het resultaat van de screening. De screener geeft feedback en tips voor de opstart van 'LA VIE'. Indien niet wordt opgestart, wordt een advies geformuleerd voor de jongere.

5.1.6 Terugkoppeling naar de jongere:

Ten laatste drie dagen na de kennismaking en de screening heeft de contextbegeleider een gesprek met de jongere over het resultaat van de screening. De jongere heeft kunnen nadenken over het al dan niet van start gaan met 'LA VIE'. De inhoud van de screening wordt geschetst en de eerste krijtlijnen van de hulpverlening worden uitgezet op basis van het resultaat.

5.2 Startfase (week 1 tot 6)

5.2.1 Doel

In de startfase wordt aandacht besteed aan het opbouwen van een werkrelatie. Er wordt verder informatie verzameld, o.a. met behulp van de netwerkanalyse en de competentieanalyse. Uiteindelijk wordt deze informatie verwerkt in een handelingsplan dat na maximum 45 dagen wordt opgemaakt.

5.2.2 Opbouwen van een werkrelatie (basishouding, spreekkamer, structuur van een gesprek)

5.2.2.1 *Basishouding van de contextbegeleider*

De basishouding vormt het fundament waarop de gehele verdere hulpverlening wordt opgebouwd. Deze vloeit voort uit de uitgangspunten van de competentiegerichte hulpverlening en kan worden opgehangen aan de volgende richtlijnen:

- De jongere en de contextbegeleider bepalen in dialoog de agenda voor de hulp; de contextbegeleider werkt samen mét de jongere.
- De contextbegeleider is gericht op het versterken van de mogelijkheden van de jongere en zijn netwerk.
- De contextbegeleider en de jongere werken stapsgewijs aan het realiseren van de concrete en haalbare doelen. De contextbegeleider legt het accent op overzicht, hanteerbaarheid en haalbaarheid op maat van de jongere.
- De contextbegeleider erkent en respecteert de culturele en etnische achtergrond van de jongere en zijn sociale contacten, alsook de waarden en normen die hij hanteert.

De relatie tussen de jongere en de contextbegeleider is op verschillende manieren een voorbeeldrelatie. De jongere ervaart wat een relatie met de leden uit zijn sociale context zou kunnen en moeten zijn. Deze voorbeeldrelatie krijgt op verschillende manieren vorm:

- De contextbegeleider laat de jongere ervaren dat hij gelooft in de potentiële groei van de jongere.
- De contextbegeleider leert de jongere dat er een onderscheid bestaat tussen de inhoud die wordt gegeven gedurende feedback en de relatie tussen de jongere en de begeleider. Gegeven kritiek doet geen afbreuk aan het geloof van de contextbegeleider in de jongere.
- De informatie die de contextbegeleider deelt met de sociale context en andere hulpverleners wordt altijd gekaderd in een oplossing.

5.2.2.2 *De inrichting van de spreekkamer*

De spreekkamer moet zo ingericht zijn dat de jongeren zich op hun gemak voelen. Licht, ruimte, verwarming, kleur, ... spelen hierin een belangrijke rol. Voor 'LA VIE' zijn de volgende punten belangrijk:

- Een hoge tafel met stoelen bevordert de actieve houding van de jongere en wordt vaak als veilig ervaren. Een tafel is ook handig om de nodige formulieren in te vullen.
- Een opstelling waarvan de stoel van de jongere 90° op de stoel van de contextbegeleider staat, wordt door de jongere ervaren als prettig. Men hoeft mekaar niet direct aan te kijken, terwijl oogcontact toch makkelijk te maken valt.
- Een flap-over, een schoolbord, een whiteboard, teken- en schrijfpapier en materiaal staan klaar om gebruikt te kunnen worden gedurende de trainingen. Met dit materiaal worden de trainingen ondersteund door om gebeurtenissen, netwerken, keuzemogelijkheden en stappen voor vaardigheden te visualiseren.
- Ter ondersteuning van de training is de beschikbaarheid van videomateriaal handig voor het maken en afspelen van trainingsopnames.
- Er is ruimte om vaardigheden te oefenen. Bij het oefenen van vaardigheden spelen jongere en contextbegeleider zeer regelmatig een bepaalde situatie. Daarbij moeten ze ook kunnen staan en rondlopen. De spreekkamer moet enig loopruimte hebben.
- Een voorraad van de te gebruiken hulpformulieren moet aanwezig zijn.

5.2.2.3 *Structuur en verloop van een gesprek*

Bij elke afspraak wordt de jongere op zijn gemak gesteld en krijgt hij uitgelegd wat het doel van het gesprek is.

Een algemene structuur voor het gesprek is:

- De jongere wordt welkom geheten.
- De contextbegeleider vraagt hoe het met de jongere gaat
- De contextbegeleider vraagt naar belangrijke gebeurtenissen tussen het huidige en het vorige contact.
- De contextbegeleider komt terug op de afspraken van de vorige keer: wat lukte en wat lukte nog niet?
- Er wordt aan de jongere gevraagd wat hij zelf wil bespreken of doen.

- De punten die al op het agenda stonden worden besproken, alsook in welk kader deze afspraken passen.
- Met de jongere wordt vastgelegd wat er vandaag zal gebeuren en in welke volgorde.
- De contextbegeleider en de jongere gaan samen aan de slag.
- Er wordt afgesloten door belangrijke punten en afspraken samen te vatten.
- De jongere wordt succes gewenst en het agenda voor de volgende keer wordt bepaald.

5.2.3 Informatieverzameling (netwerkanalyse, competentieanalyse, YSR)

Om de startfase te kunnen afronden met een gefundeerd, door de jongere gedragen handelingsplan, is het noodzakelijk om voldoende informatie te verzamelen. Dit gebeurt aan de hand van de informatie uit de screening, het dossier, observaties tijdens begeleidingscontacten, een netwerkanalyse, competentieanalyse en de YSR.

We wensen zicht te krijgen op de vroegere woonsituatie, de dagbesteding, vrijetijdsbesteding en relaties (ouders en sociaal netwerk) van de jongere. De vroegere ervaringen met deze aspecten vormen het uitgangspunt van de training. Welke ervaringen heeft de jongere in het gezin van herkomst, andere woonsituaties, scholen, met vrienden, ...? Hoe functioneert de jongere ten aanzien van de verschillende ontwikkelingstaken? Wat wil de jongere veranderen ten aanzien van wonen, school en/ of werk, vrije tijd, contacten met ouders, familieleden en vrienden, ...

5.2.3.1 Netwerkanalyse

Jongeren die op voldoende sociale ondersteuning kunnen rekenen zijn beter in staat om een stabiele thuis uit te bouwen. Deze ondersteuning bestaat uit drie soorten ondersteuning:

- Betrokkenheid en sociale ondersteuning: een luisterend oor en aandacht voor wat de jongere bezighoudt
- Informatie en advies
- Praktische hulp verlenen

Een sociaal netwerk kan bestaan uit twee soorten netwerken, aan de ene kant een formeel professioneel netwerk en aan de andere kant een informeel netwerk van familie, vrienden en kennissen. De samenstelling van het netwerk speelt in op de behoeften en noden van de jongere. Samenstelling en grootte variëren naargelang de jongere.

De contextbegeleider van 'LA VIE' zal de jongere sterk motiveren om een kwalitatief netwerk uit te bouwen, te gebruiken en indien nodig te versterken.

5.2.3.1.1 Introductie van de netwerkanalyse

De contextbegeleider brengt de netwerkanalyse als een vanzelfsprekend deel van de training aan: "We gaan samen kijken naar de mensen die belangrijk voor je zijn. We gaan kijken welke mensen jou kunnen helpen."

Het verband tussen de aspecten van het hebben van een stabiele thuis en de rol van het netwerk wordt goed uitgelegd (bv. De rol van belangrijke mensen uit het verleden en nu bij het zoeken en vinden van werk).

Op het moment dat de contextbegeleider de analyse introduceert staat de flap-over al klaar om samen met de jongere aan de slag te gaan.

5.2.3.1.2 Invullen van het bolletjesschema (Van Susteren 1993 – 1995)

De contextbegeleider maakt, samen met de jongere een lijst van alle mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het leven van de jongere, vroeger en nu. De onderstaande categorieën worden overlopen:

1. Gezin
2. Familie
3. School/werk
4. Hulpverlening
5. Vrienden
6. Kennissen
7. Vrije tijd

De personen (met voor- en achternaam) uit een bepaalde categorie worden in een groep bij elkaar gezet. De verschillende categorieën worden verbonden met het midden van het schema. De contextbegeleider vraagt gedurende het gesprek door over het verleden en het heden. Verloren gegane contacten worden in kaart gebracht, de reden waarom deze contacten verloren gingen en de mogelijkheden om de draad weer op te nemen. Op die manier is het voor de contextbegeleider makkelijker om in te schatten welke contacten als eerst moeten worden gelegd.

Er worden kleuren gebruikt om de emotionele lading van een contact weer te geven: rood (positief), groen (neutraal) en zwart (negatief).

Wanneer al de contacten werden geïnventariseerd wordt de kwaliteit van de relatie uitgedrukt met:

- ++ heel goed;
- + goed;
- 0 neutraal, niet goed of slecht;
- redelijk slecht;
- heel slecht.

Negatieve contacten worden extra sterk bevraagd omdat een negatief contact in het verleden zeer belangrijk en zeer positief geweest kan zijn. Daarom is het goed om te bevragen hoe het contact geweest is in de positieve periode en of het contact kan worden heropgenomen. De waardering met de plussen en minnen wordt geaccentueerd met de kleurencode van hierboven.

In een volgende fase wordt aan de jongere gevraagd hoe de verschillende leden van het netwerk hem waarderen. Dit zegt iets over de manier waarop de jongere zijn contacten inschat: overdreven positief, overdreven negatief of eerder realistisch.

Als de jongere de kijk van de leden van het netwerk als overwegend negatief invult of de contextbegeleider heeft het gevoel dat de jongere niet constructief meewerkt, dan kan dit deel van de analyse beter achterwege worden gelaten. Als de jongere meegeeft dat slechts twee contacten positief zijn, en alle andere contacten negatief, dan kan de contextbegeleider ervoor kiezen om enkel de positieve in te vullen en de negatieve achterwege te laten. Indien er een evenwicht is tussen de positieve en negatieve contacten kunnen alle waarderingen worden ingevuld. Als de contextbegeleider met de jongere de contacten bezocht heeft, kunnen de verschillen de ingeschatte waarderingen en de werkelijke waarderingen worden besproken.

5.2.3.2 Competentieanalyse

Er is sprake van competentie als een jongere over voldoende vaardigheden beschikt om de taken te vervullen waarvoor hij in het dagelijks leven gesteld wordt. De competentieanalyse is een uiterst belangrijk instrument om de hulpverlening te laten aansluiten op de competenties van de jongere. Dit vermijdt een onder- of overschatting van de jongere. Een jongere is competent als hij de taken die de samenleving van hem verwacht tot een goed einde brengt.

Taken zijn opgaven waarvoor een jongere komt te staan in zijn alledaagse contact met de samenleving.

Vaardigheden zijn taakspecifieke gedragsrepertoires. Met een vaardigheid ben je in staat een bepaalde taak te vervullen. Je hebt cognitieve, sociale en praktische vaardigheden.

Protectieve factoren zijn aspecten van de jongere (o.a. positief zelfbeeld, ...) of de omgeving van de jongere (ondersteuning van het gezin, school, ...).

Stressoren zijn situaties of gebeurtenissen waaraan de jongere zich moeilijk kan onttrekken en die een negatieve invloed uitoefenen op zijn functioneren., vb het verlies van een geliefd persoon, ziekte, ...

Het vergroten van competentie kan op verschillende manieren. Door het leren van vaardigheden, verlichten of verrijken van taken, verlichten of reduceren van stressoren, activeren of vergroten van protectieve factoren en verminderen van de eventuele invloed van psychopathologie.

5.2.3.2.1 Analyse van de zwakke en sterke punten van de jongere in twee kolommen

In de linker kolom worden zoveel mogelijk sterke kanten van de jongere opgenomen: vaardigheden en protectieve factoren. Dit zijn mogelijkheden tot sociale ondersteuning en veerkracht.

In de rechter kolom worden de problemen waarmee de jongere te maken heeft gezet: te zware taken, vaardigheidstekorten, stressoren en psychopathologie.

5.2.3.2.2 Analyse van de balans tussen taken en vaardigheden per ontwikkelingstaak van de jongere

De beschikbare informatie wordt toegespitst op de verschillende ontwikkelingstaken. Per ontwikkelingstaak worden de sterke punten (aanwezige vaardigheden, sociale ondersteuning en veerkracht) en de zwakke punten (te zware taken, vaardigheidstekorten, stressoren en pathologie) vastgesteld. Vooral de sterke punten worden aangeboord en gebruikt om de tekorten op het vlak van de andere vaardigheden aan te pakken.

5.2.3.2.3 Vaststellen van mogelijke doelen

Per ontwikkelingstaak worden doelen gesteld ten aanzien van taakverlichting, het trainen van vaardigheden of netwerkversterking.

Het gedetailleerd opmaken van een competentieanalyse vergt veel tijd. Het is raadzaam om de analyse en het weerhouden doelen op twee verschillende momenten te laten doorgaan.

5.2.3.2.4 De acht ontwikkelingstaken voor een jongere van 12 tot 21 jaar (De Wit e.a., 1995; Slot en Spanjaard, 1996).

1. *Vormgeven aan veranderende relaties in het gezin*

Adolescenten staan voor de opdracht om enerzijds relaties met het gezin van herkomst te onderhouden en anderzijds hun zelfstandigheid te ontwikkelen. Dit creëert een spanningsveld dat soms tot conflicten kan leiden. Voor adolescenten in de jeugdzorg is dit zeker het geval. Dit kan gaan over de plaats waar de jongere zal verblijven, of over de vrienden waar de jongere mee omgaat. Hoe leert de jongere enerzijds zijn eigen weg te gaan en anderzijds een goed contact te onderhouden met de leden van zijn gezin van herkomst? Voorbeelden van deze vaardigheden zijn:

- Een eigen mening ontwikkelen en deze uiten tegenover de ouders.
- Onderhandelen met ouders over meningsverschillen.
- Ruzies uitvechten en weer bijleggen.
- Begrip tonen voor de positie en de keuzes van broers en zussen.
- Een ouder of een broer feliciteren met een verjaardag.
- Omgaan met gevoelens van loyaliteit.

2. *Participeren aan onderwijs of werk*

Tijdens de adolescentie maakt een jongere keuzes die bepalend zijn voor de verdere toekomst. Er worden studierichtingen gekozen die bepalend zijn voor de verdere loopbaan van de jongere of de jongere zet de eerste stappen in een professionele omgeving. Jongeren moeten voldoende informatie hebben om deze keuzes doordacht en weloverwogen te maken. Welke opleidingen zijn er? Wat zijn de mogelijkheden om aan de slag te gaan en welke kwalificaties moet ik daarvoor hebben. Welke ervaringen heeft de jongere bij het uitvoeren van vakantie- en/ of vrijwilligerswerk? Wat vond hij van het werk en op welke vaardigheden heeft hij geleerd bij het uitvoeren en zijn bruikbaar bij toekomstig werk?

Om te kunnen deelnemen aan werk/ of onderwijs moet de jongere over veel vaardigheden beschikken:

- (telefonisch) informatie vragen over studiemogelijkheden/ werk.
- Een vraag stellen aan een leraar/ baas of aan een medeleerling/ collega.
- Plannen en het maken van huiswerk.
- Observeren wat anderen doen.
- Luisteren naar wat anderen zeggen.
- Gehoor geven aan opdrachten.

- Langere tijd achter elkaar met hetzelfde bezig zijn.
- Met gereedschap/ leer materiaal omgaan.
- Werk onderverdelen in overzichtelijke stukken.
- Solliciteren.
- Onderscheid maken tussen feedback en kritiek.

3. *Zinvol invullen van vrije tijd*

Wat doet een jongere met zijn vrije tijd? Voor sommige jongeren is het hebben van een vrije tijdsbesteding een zware taak omdat het veel vaardigheden vergt. Soms hebben jongeren geen goede voorbeelden gekregen van hoe dit wel kan. Gezinsproblemen stonden dit in de weg. Ook binnen een residentiële voorziening is het voor jongeren moeilijk om zich een beeld te vormen van hoe ze kunnen participeren aan een vrije tijdsbesteding.

Er zijn vooral zelfmanagementsvaardigheden nodig (zie B.). Maar ook de drempel om iets van jezelf te tonen moet worden overschreden. Angst om te verliezen, een modderfiguur te slaan, ... zijn allemaal redenen om te zeggen dat men een vrijetijdsbesteding flauwe kul vindt.

Naast behendigheid voor de activiteit zelf moet een jongere het eigen kunnen aanvaarden.

Voorbeelden van belangrijke vaardigheden zijn:

- Informatie verzamelen over vrijetijdsactiviteiten, bijvoorbeeld in de bibliotheek, in de krant, op televisie of informatie vragen aan 3den.
- Anderen uitleggen dat je maar een "beginner" bent in een activiteit.
- Je tijd zo indelen dat je tijd hebt voor een activiteit.
- Experimenteren met activiteiten die je niet kent.
- Zicht hebben op je vaardigheden en beperkingen.
- Je bezig durven houden met een activiteit die anderen "stom" kunnen vinden.

4. *Creëren en onderhouden van een eigen woon- en leefsituatie*

De jongere moet een woon- en leefsituatie verwerven die kwaliteitsvol is en de nodige vaardigheden hebben om deze te handhaven. Na 'LA VIE' kan de woonsituatie een kamer in de stad zijn waar de jongere met anderen een toilet, een douche etc. deelt. Of een studio die voorzien is van het nodige basiscomfort. Of de jongere gaat met iemand uit het sociale netwerk samenwonen. Als een jongere zelfstandig gaat wonen komen er veel taken op hem af die nieuwe vaardigheden vergen.

Voorbeelden van belangrijke vaardigheden zijn:

- Eenvoudige maaltijden klaarmaken.
- Met geld omgaan.
- Inkopen doen.
- Eenvoudige herstellingen verrichten aan fiets of brommer.
- Kennismaken met de burens.
- Huur betalen.
- De huisbaas betrekken in geval van vragen en/ of problemen.
- Een wasmachine gebruiken.
- Gekleurd en wit wasgoed sorteren.
- Een brief schrijven.
- Gebruik maken van openbare diensten zoals de bibliotheek, postkantoor, ziekenhuis, banken etc..
- Reizen met het openbaar vervoer.
- Regels kennen rond kopen en verkopen: afbieden op een prijs, garantie kennen, waarborgen etc..
- Afwassen.
- Afsluiten van een huurcontract.
- Schoonmaken van de kamer of studio.

5. *Omgaan met autoriteiten en instanties*

Iedereen komt in aanraking met autoriteiten, ook jongeren. Indien een jongere iets wil verkrijgen van autoriteiten moet de jongere op een adequate manier met autoriteiten leren omgaan. Wil een jongere een hoger cijfer op een toets, dan moet hij op een vriendelijke manier in gesprek gaan met de leerkracht. Jongeren komen in aanraking met andere autoriteiten zoals consulenten, politie, een werkgever en instellingen zoals de mutualiteit, de Rijksdienst voor Arbeidsvoorzieningen etc..

Voorbeelden van belangrijke vaardigheden zijn:

- Weten hoe je autoriteiten aanspreekt.
- Een vraag stellen aan autoriteiten.
- Je mening verduidelijken aan een autoriteit.
- Onderhandelen met een autoriteit.
- Weten wat je wel en niet kunt zeggen tegen een autoriteit.
- Weten waarvoor welke autoriteit bevoegd is.
- Accepteren dat een autoriteit een zekere macht heeft.

6. *Zorg dragen voor gezondheid en uiterlijk*

Jongeren zijn verantwoordelijk voor hun eigen lichaam en hun gezondheid. Dit is nog belangrijker als ze zelfstandig gaan wonen omdat gezondheid een sleutel is tot maatschappelijke participatie. Onderzoek toont aan dat jongeren veelal weten wat ze moeten doen om gezond te zijn en te blijven, maar dit niet altijd toepassen.

Belangrijke vaardigheden zijn:

- Wassen, douchen, scheren, tanden poetsen.
- Niet te vaak, maar ook niet te weinig je haren wassen.
- Op tijd je ondergoed en je sokken ververset.
- Wondjes en puistjes ontsmetten en er niet aanzitten.
- Op tijd en regelmatig eten.
- Oog hebben voor de kwaliteit van eten en drinken.
- Kijken of producten, en in het bijzonder vlees- en zuivelproducten, de houdbaarheidsdatum hebben overschreden.
- Verantwoord gebruik van medicijnen zoals pijnstillers etc..
- Weten hoe je je gedraagt als gedronken hebt of onder invloed van drugs bent.
- Naar de huisarts gaan in geval van gezondheidsklachten.
- Jezelf verzorgen op het vlak van lichaam en kleding om een goede indruk op anderen te maken.

7. *Opbouwen en onderhouden van sociale contacten en vriendschappen*

Een jongere moet weten hoe hij vriendschappen sluit en onderhoud. Bovendien is het belangrijk dat hij positieve vriendschappen van negatieve vriendschappen kan onderscheiden. Gedurende 'LA VIE' worden de vaardigheden vergroot om duurzame en kwaliteitsvolle vriendschappen te sluiten.

Voorbeelden van belangrijke vaardigheden zijn:

- 'goede dag' zeggen.
- Jezelf voorstellen aan iemand.
- Afspraken maken.
- Op tijd komen.
- Je aan spelregels houden.
- Om hulp vragen als je iets niet weet of kan.
- Meedoen aan een gesprek of een activiteit.
- Iemand een aanwijzing geven zonder dat de andere zich bekritiseerd voelt.
- Excuses maken.
- Oog hebben voor gevoelens van anderen.
- Met iemand onderhandelen.
- Een compromis sluiten.
- Jezelf beheersen als je kwaad wordt.
- Opkomen voor je rechten door medestanders te zoeken.
- Reageren op gepest worden door negeren of het maken van een grapje.
- Samen met anderen tot een besluit komen.
- Met anderen samenwerken.
- Een compliment krijgen en geven.
- Rekening houden met de gevoelens van mensen uit een minderheidsgroep.
- Toestemming vragen als nodig.
- Een vriendschap beëindigen indien nodig.
- 'nee' zeggen als anderen je iets willen laten doen dat je niet leuk vindt.

8. Vormgeven aan intimiteit en seksuele relaties

Intimiteit en seksualiteit omvatten meer dan enkel seks. Er wordt ook de seksuele identiteit bedoeld: de mate waarin een jongere zichzelf ervaart als een jongen of een meisje. Onder seksualiteit valt ook de "seksenrol" die de verzamelnaam is voor de gedragingen die in een cultuur als mannelijk of vrouwelijk gelden. De seksuele voorkeur wordt gebruikt om aan te geven of een jongere hetero-, homo- of biseksueel is. Dan is er nog seksueel gedrag zoals het fantaseren over seks met jezelf of anderen (vrijen en poeppen), maar ook de manier er wordt contact gelegd en geflirt.

Seksualiteit is voor jongeren een belangrijk onderwerp. Ook al zijn er geen problemen, het is goed om over het onderwerp te praten omdat veel jongeren de nodige vaardigheden ontbreken. Voorlichting is cruciaal. Het kan verhelderend werken en tot taakverlichting leiden.

Belangrijke vaardigheden zijn:

- Contact leggen met iemand die je aantrekt.
- Uitkomen voor je seksuele voorkeur.
- Iemand laten weten dat je hem of haar 'ziet zitten'.
- Initiatief nemen tot aanraking.
- Praten over wat je wel of niet leuk vindt tijdens het vrijen.
- Weten wat je zelf leuk of niet leuk vindt en hier begrip voor opbrengen.
- Nee zeggen als je iets niet wilt.
- Vragen wat de andere leuk vindt en daar oog voor hebben.
- Zorgen voor voorbehoedsmiddelen.
- Bij geslachtsziekten elkaar waarschuwen.
-

5.2.3.3 Afnemen YSR (1)

5.2.4 Doelen stellen (in functie van het opmaken van het handelingsplan)

Ten laatste 45 dagen na opstart van de Contextbegeleiding Autonoom Wonen moet het handelingsplan af zijn. Daarin worden voor alle ontwikkelingstaken doelen verwerkt. Het komen tot goede doelen met een jongere is een proces dat op een zorgvuldige manier moet doorlopen worden. Volgende stappen komen daar bij kijken:

- Vaststellen van mogelijke doelen in concrete, haalbare en evalueerbare termen; deze voorstellen aan de jongere
- Het opstellen van het handelingsplan
- Stellen van prioriteiten en dit concretiseren in acties en werkpunten

5.2.4.1 Vaststellen van mogelijke doelen

Per ontwikkelingstaak worden de doelen ten aanzien van taakverlichting, trainen van vaardigheden of netwerkversterking opgemaakt. Daarvoor wordt de volgende structuur gebruikt:

Ontwikkelingstaak:
Sterke kanten (vaardigheden en protectieve factoren)
Zwakke kanten (vaardigheidstekorten, stressoren)
Mogelijke doelen <ul style="list-style-type: none">• Op het vlak van taakverlichting:• Op het vlak van aanleren van vaardigheden:• Op het vlak van versterken van netwerk:

Als alle ontwikkelingstaken werden geanalyseerd en mogelijke doelen zijn vastgesteld, worden de doelen uitgefilterd die het uitbouwen van een stabiele thuissituatie mogelijk maken. Dit kan gebeuren aan de hand van volgende bronnen:

- De vragen en de wensen die de jongere reeds vermeldde tijdens de afgelopen gesprekken
- Ideeën van de contextbegeleider die hij kreeg gedurende afgelopen gesprekken en observaties uit 1° en 2° hand
- Doelen uit de competentieanalyse
- Doelen uit de vragenlijst (YSR)
- Hulpverleningsdoelen via de aanmelder doorgegeven

Er worden tussendoelen geselecteerd die het algemene doel “uitbouwen van een stabiele autonome woonsituatie” ondersteunen. De tussendoelen worden gekoppeld aan de opgedane inzichten uit de competentieanalyse

Een doel voorstellen zodat een jongere gemotiveerd is om ermee aan de slag te gaan, omvat een aantal stappen:

- Het onderwerp wordt genoemd.
- Concrete voorbeelden uit het dagelijks leven van de jongere worden bevestigd of benoemd zodat het belang van het thema duidelijk wordt.
- De mening van de jongere wordt bevestigd.
- Er wordt voorgesteld om er een doel van te maken.
- Er wordt gevraagd waarom het doel van belang is voor de jongere
- Er wordt een afspraak gemaakt over het doel.

Doelen moeten eveneens concreet, haalbaar en evalueerbaar zijn. Volgende aandachtspunten worden in het achterhoofd meegenomen:

- De doelen moeten bijdragen tot het algemeen doel van CBAW
- Het doel moet aansluiten bij de wensen, mogelijkheden en krachten van de jongere en zijn omgeving. Er wordt een evenwicht gezocht tussen doelen die jongere snel iets opleveren en doelen die een grote inspanning vergen.
- Doelen worden positief verwoord, woorden als niet en nooit worden zo veel mogelijk vermeden. Ook de algemene SMART(IE) regels worden toegepast.
- Er wordt gestreefd naar een variatie in de doelen in functie van de verschillende specifieke doelen van CBAW, dit maakt de begeleiding gevarieerd en boeiend.
- De doelen moeten realistisch en haalbaar zijn, indien nodig worden ze opgesplitst in meerdere kleine doelen.
- De doelen moeten realiseerbaar zijn op korte termijn, daar het een intensief en kortdurend programma betreft. Indien een doel de duur van de begeleiding overschrijdt, is het goed om de te behalen eindsituatie te beschrijven.
- De vaardigheidsdoelen worden in concreet en observeerbaar gedrag beschreven. Op die manier kan de vooruitgang in kaart gebracht worden.
- De netwerkdoelen worden zoveel mogelijk in termen van vergroten en versterken van het netwerk beschreven.

5.2.4.2 *Het opstellen van het handelingsplan*

In het handelingsplan worden het algemeen doel, de specifieke doelen per ontwikkelingstaak en de tussendoelen vastgelegd. Hoe hierrond concreet aan de slag gegaan wordt, wordt verduidelijkt in de gespreksverslagen.

5.2.4.3 *Het stellen van prioriteiten*

Nadat de doelen opgemaakt zijn, wordt met de jongere gekeken welke doelen prioriteit krijgen. De volgende regels worden hiervoor gehanteerd:

- De mate waarin een doel bijdraagt aan het algemene doel van de begeleiding
- De mate waarin de jongere en zijn omgeving last hebben van een aan te pakken probleem

- De mate van snelheid waarmee een doel te realiseren is
- De mate van aansluiting bij de sterke kant van de jongere
- De logische volgorde waarin doelen elkaar opvolgen.

Acties en of werkpunten

De werkpunten/acties leggen uit wat de jongere en de contextbegeleider doen om het doel te realiseren. Er wordt dieper ingegaan op het gestelde doel aan de hand van volgende vragen:

- Wat is het probleem?
- Waarover maak je je zorgen, waar heb je last van?
- Wanneer gebeurt het? Hoe vaak? Wat gebeurt daarvoor? Daarna?
- Wat zou je graag veranderd zien?
- Welke oplossingen uit het verleden hebben gewerkt?
- Wat zou een eerste stap kunnen zijn om het doel te bereiken?
- Wat kan helpen op het doel te bereiken?
- Welke werkpunten kunnen we uit het doel afleiden?
- Waar gaan we de komende weken eerst aan werken?
- Wie zal wat doen?

De gestelde prioriteiten en de daaruit volgende acties en/of werkpunten zijn de leidraad voor het uitvoeren van de begeleiding. Deze komen voortdurend terug in de gespreksverslagen. Er worden vragen gesteld als welke doelen werden behaald en welke nog niet? Welke doelen en werkpunten zijn nu aan de orde? Hoe kunnen deze nieuwe doelen gerealiseerd worden?

5.3 Uitvoering (week 7 tot week 40)

5.3.1 Doel

Gedurende de veranderingsfase werkt de contextbegeleider met de jongere aan de vastgestelde doelen. Om de twee weken wordt geëvalueerd en wordt het plan van aanpak indien nodig verder bijgesteld. Het verzamelen van informatie om bij te sturen wordt gedurende de hele uitvoeringsfase toegepast.

Ter ondersteuning van het toekomstplan van de jongere, gaan we in deze fase actief op bezoek bij mensen uit het netwerk die dit plan mee kunnen ondersteunen. De nodige vaardigheden van de jongere worden getraind (zowel op individuele basis als in groepswerking). Waar nodig worden ook concrete acties ondernomen ter voorbereiden van autonoom wonen, dagbesteding en vrije tijd. Na 6 maanden wordt een evolutieverslag opgemaakt. Dit wordt besproken met de consulent.

5.3.2 Versterken van het sociaal netwerk

Jongeren die het moeilijk hebben om een stabiele thuis uit te bouwen, hebben dikwijls weinig sociale contacten. Belangrijke personen zijn verdwenen uit hun omgeving of het contact is in die mate verslechterd dat ze niet op die contacten kunnen terugvallen. Hoe meer sociale steun een jongere ervaart, hoe het makkelijker het is voor een jongere om een stabiele thuis uit te bouwen.

Binnen de werkvorm 'LA VIE' spreken we van sociale ondersteuning wanneer er een of meer mensen zijn op wie een jongere beroep kan doen voor praktische, materiële of sociale steun. Zowel wanneer het goed gaat met de jongere als wanneer het niet goed gaat.

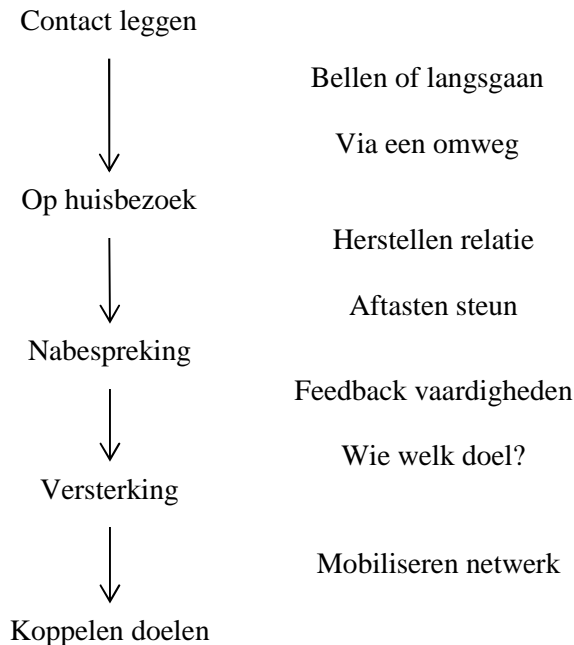
Het sociaal netwerk is de verzameling van alle contacten die op de een of andere manier ondersteuning kunnen bieden aan de jongere. Na de netwerkanalyse wordt het netwerk gecontacteerd, contacten geïntensifieerd en indien nodig wordt het netwerk uitgebreid. Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan het aanleren van vaardigheden om het netwerk te onderhouden en uit te breiden.

Het versterken van het sociaal netwerk omvat volgende stappen:

- De jongere motiveren en bepalen welke personen actief betrokken zullen worden
- Contacten leggen met het netwerk
- Op huisbezoek gaan

- Nabespreking van een huisbezoek

Schematische voorstelling:

5.3.2.1 De jongere motiveren en bepalen welke personen actief betrokken zullen worden

Aan de slag gaan met de versterking van het netwerk levert vaak informatie op over de (vaak onvoorziene) mogelijkheden van jongere, het levert ook doelen op. Het bezoeken van de sociale contacten biedt observatiemogelijkheden en mogelijkheden om voor- en nadien vaardigheden te trainen. De jongere krijgt een reëler beeld van de manier waarop mensen naar hem kijken en wat anderen voor hem kunnen betekenen.

Het zorgen dat opgenomen zaken in het kader van de begeleiding kunnen beklijven impliceert dat gewekt kan worden aan sociale ondersteuning.

We gaan met de jongere niet argumenteren over waarom hij niet bereid is om een lid van het sociaal netwerk te motiveren, maar bevragen wat de hinderpalen zijn om dit daadwerkelijk te doen en hoe deze hinderpalen kunnen weggewerkt worden. We gaan op zoek naar kansen en mogelijkheden voor de jongeren ook bij die contacten die in het verleden misschien niet zo goed liepen.

5.3.2.2 Contact leggen met het netwerk

- Bellen of langsgaan

Als de jongere individueel contact wil leggen met een sociaal contact, wordt dit contact voorbereid door in te zoomen op de manier waarop het gesprek kan verlopen. Aan de hand van een rollenspel kan het verloop van een gesprek ingeoefend worden. Er worden vragen gesteld zoals: Wat ga je doen, wat ga je vragen, wat ga je afspreken?

De jongere neemt dan telefonisch contact op, waarna de contextbegeleider en de jongere samen het contact opzoeken. Is het contact in het water gevallen, nemen de contextbegeleider en de jongere samen contact op. Indien onmiddellijk negatieve verhalen komen, stelt de contextbegeleider zich hiervoor open. Op die manier komt er mogelijk later meer ruimte om het over de leuke aspecten van het verleden en de positieve eigenschappen van de jongere te hebben.

- Contacten leggen via een omweg

Als de drempel voor de jongere (te) hoog is, kan overwogen worden om via een omweg contact te hebben. Dat betekent dat de contextbegeleider in de plaats van de jongere het contact legt en het pad effent. Dit biedt kans om negatieve informatie te laten ventileren. Deze informatie wordt daarna in alle transparantie naar de jongere teruggekoppeld. Vaak kan hierna een eerste huisbezoek plaats vinden, samen met de jongere. Als de jongere alsnog de boot afhoudt, kan de contextbegeleider een eerste maal alleen op bezoek gaan om dan in een volgende fase samen te gaan.

5.3.2.3 *Op huisbezoek*

Het huisbezoek wordt samen met de jongere voorbereid. De volgende vragen kunnen hierbij gesteld worden: hoe ga je vertellen wat je plannen zijn? Hoe zal X reageren? Wat hoopje? Waar ben je bang voor? Hoe ga je om met kritiek van X of als X laat blijken teleurgesteld te zijn?

De contextbegeleider zal zijn rol tijdens het huisbezoek afstemmen op de vaardigheden en mogelijke inbreng van de jongere. In grote lijnen zal de contextbegeleider de volgende rol vervullen:

- Agenderen: de voor alle deelnemers aan het gesprek belangrijke punten verzamelen en op het agenda plaatsen.
- Beurten verdelen: aangeven wie een punt kan inbrengen en andere personen aanmoedigen om te reageren op een aangedragen punt.
- Samenvatten van de belangrijke aspecten van het gesprek.
- Het benoemen van de gevoelens van alle partijen en de jongere ondersteunen in het erkennen van het gevoel van de tegenpartij.
- Model staan tijdens het gesprek.
- Als de jongere er niet toe komt om een punt te bespreken (non-verbaal) signaal geven om dit te doen.

In een gesprek met de ouders kunnen volgende punten aan bod komen:

- Huidige situatie en toekomstplannen van de jongere.
- Positieve en minder positieve ervaringen in het contact van de jongere met ouders.
- Wensen en mogelijkheden met betrekking tot het toekomstige contact met de ouders.
- Mogelijkheden tot ondersteunen van de jongere bij het uitvoeren van zijn plannen.
- Oplossen van eventuele conflicten (die aan de orde moeten komen alvorens er over de toekomst gepraat kan worden).
- Afspraken maken betreffende een vervolcontact.

In een gesprek met het onderwijs en/of werk:

- Contact van de jongere met de leerkrachten of de werkgever
- Contact van de jongere met de medeleerlingen of collega's
- Plannen ten aanzien van de school/werk van de jongere
- Vaardigheden en prestaties van de jongere
- Mogelijkheden tot ondersteuning van de jongere in de uitvoering van zijn plannen.

In een gesprek met contactpersonen uit de hulpverlening:

- Ervaringen van de contextbegeleider met de jongere
- Mogelijkheden tot ondersteuning van de jongere in de uitvoering van zijn plannen.

In een gesprek met vrienden van de jongere:

- Contact van de jongere met de vrienden
- Verloop van het contact met de jongere in het verleden (hoe lang, wanneer, ...)
- Oplossen van eventuele conflicten
- Wensen en mogelijkheden ten aanzien van toekomstige contacten

5.3.2.4 *Nabespreking van een bezoek*

Na het huisbezoek volgt een gesprek waarin de contextbegeleider feedback geeft aan de jongere over hoe het gesprek verlopen is en over de manier waarop de jongere gedurende het bezoek functioneerde. Er worden suggesties gegeven betreffende punten die anders hadden kunnen verlopen. Deze suggesties kunnen opnieuw vatbaar zijn voor training.

5.3.3 Trainen van vaardigheden

5.3.3.1 *Individuele training van vaardigheden, tijdens de begeleidingsmomenten*

De contextbegeleider geeft suggesties naar aanpak toe. Belangrijke vaardigheden worden getraind door middel van voordoen en rollenspelen, begroeten, vragen stellen, luid en duidelijk praten, ... Waar het leervermogen van de jongere beperkt is, wordt het netwerk ingeschakeld om de tekorten van de jongere te ondervangen. Dit kan, indien nodig, blijvend zijn.

De contextbegeleider heeft volgende technieken ter beschikken voor taakverlichting:

- Geven van informatie
- Overnemen van taken of het laten overnemen van taken door het netwerk, bv betreffende budgetbegeleiding, uitvoeren van klusjes, opvolgen van administratie, ...
- Structureren van taken in het kader van overzicht hebben

Technieken die gericht zijn op het aanleren van vaardigheden:

- Versterken van gedrag op basis van zelfmanagement
- Voordoen van gedrag door model te staan
- Instrueren van gedrag door middel van positieve en negatieve feedback
- Gedragsoefeningen
- Technieken voor oplossen van problemen

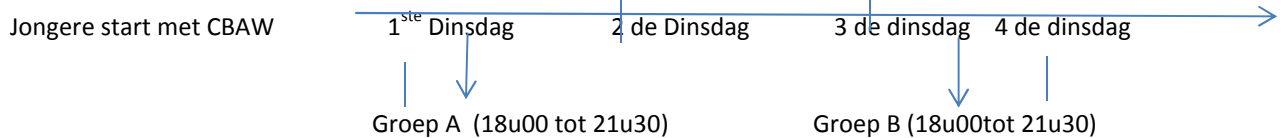
5.3.3.2 Trainen via de groepswerking

We merken dat deze kwetsbare jongeren in hun groei naar autonomie dikwijls geconfronteerd worden met isolement, uitstelgedrag, niet komen tot actie of groeien in een sociaal netwerk. Autonomie houdt rekening met de afhankelijkheid van jongeren, net zoals dat de sociale context eveneens afhankelijk is van jongeren omwille van de banden die ze met elkaar hebben. Alle jongeren die instromen via 'La Vie' nemen maandelijks deel aan de groepswerking (Bedoeling van de groepswerking is dat jongeren leren van elkaar en steun vinden bij elkaar. Dit sluit aan bij de getuigenissen van jongeren zoals weergegeven door CACHET vzw in het rapport "Sur ma Route" (2015):

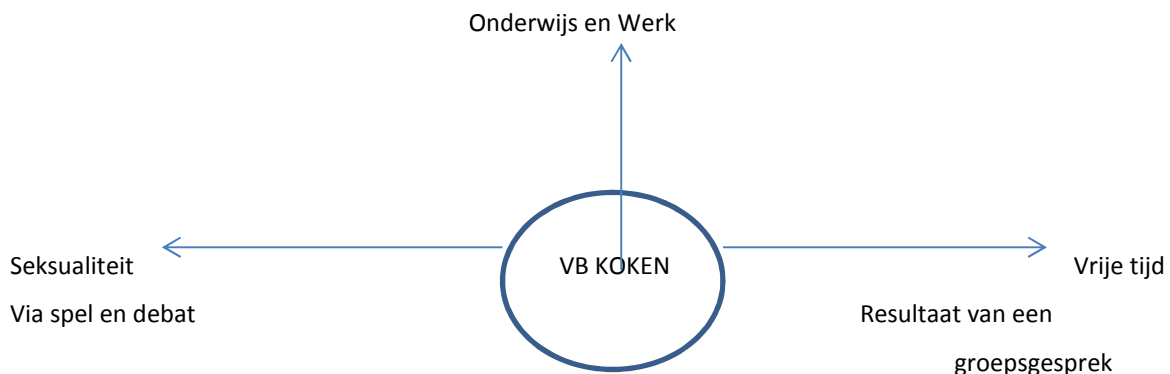
"Jongvolwassenen met een jeugdhulpgeschiedenis geven aan dat ze veel steun ervaren van anderen met een vergelijkbaar parcours. De (h)erkenning van personen die hetzelfde doormaken of hebben doorgemaakt, zorgt ervoor dat ze zich minder alleen voelen, biedt perspectief en positieve voorbeelden om zich aan op te trekken wanneer het wat minder gaat.

Ervaringen uitwisselen is niet enkel leuk omdat de trajecten veel raakpunten hebben. Jongvolwassenen leren ook veel uit elkaars verhaal en voelen zich, en dat is misschien nog het belangrijkste van al, begrepen."

Vertrekkende vanuit deze bevinding vinden wij het essentieel om de groepswerking te zien als onderdeel van de methodiek.

De jongere neemt deel aan ofwel de groepswerking van groep A of de training van groep B.

Bv. koken om te werken rond een probleemstelling

Aanleren van praktische vaardigheden.

Omgaan met autoriteit

Aanleren van sociale vaardigheden en sociale contacten.

We zien in dit voorbeeld het "koken" als een middel/techniek om te werken samen met de jongere rond andere thema's zoals, vrije tijd, werk en onderwijs en seksualiteit. Uiteraard kunnen er ook andere middelen ingezet worden.

Jongeren kunnen mee de inhoud van de groepswerking bepalen a.d.h.v. vragen, noden, ideeën, interesses, wensen...die er leven. De groepscontextbegeleider dient in staat te zijn om de individuele noden te combineren met de noden van de groep. We beogen hiermee een rechtstreeks win- ervaring bij de jongere.

5.3.4 Keuzes en voorbereiding ten aanzien van wonen, school/werk en vrije tijd, ...

De aanwezige sociale ondersteuning heeft grote consequenties voor de definitieve keuzes van de jongere ten aanzien van wonen, school/werk en vrije tijd. De doelen van het handelingsplan worden herbekeken in functie van de versterking van het netwerk.

5.3.4.1 Aanwezige en benodigde sociale ondersteuning

In het verlengde van de competentieanalyse wordt bekeken bij welke ontwikkelingstaken de jongere ondersteuning nodig heeft en welke ondersteuning het netwerk kan bieden. Dit wordt heel concreet gemaakt en uit de vrijblijvendheid gehaald.

- Er wordt (extra) ondersteuning gevraagd aan personen uit het netwerk: als duidelijk is voor welke ontwikkelingstaak de jongere sociale ondersteuning nodig heeft, worden meerdere contacten ingeschakeld om de jongere hierbij te ondersteunen. Meerdere contacten per ontwikkelingstaak vergroten de weerbaarheid van de jongere en verkleinen de afhankelijkheid van de jongere ten aanzien van dat ene contact. Leeftijdsgenoten kunnen ondersteuning bieden die door de jongere als laagdrempelig wordt ervaren.
- Voorbeeld:

Ontwikkelingstaak: eigen woon- en leefsituatie		
	Wie?	Welke ondersteuning?
Aanwezig sociale ondersteuning	Zus	Komt één maal per week voor de gezelligheid Leert koken
Extra sociale ondersteuning		Iemand die helpt bij het doornemen van de financiën Iemand die helpt voor praktische vragen omtrent huis/ huur
Actieplan gericht op: Personen uit het bestaande netwerk of nieuwe personen	Nonkel Jan	Aanspreekpunt voor praktische vragen omtrent huis/ de huur

- Met de personen die ondersteuning willen bieden, worden duidelijke en zeer concrete afspraken gemaakt, o.a. betreffende frequentie en intensiteit, welke ondersteuning betreft het, wat als afspraken niet worden nagekomen, alles wordt op papier gezet
- In geval van een conflict tussen de jongere en een contact fungeert de contextbegeleider als bemiddelaar. Te verwachten moeilijke situaties/gesprekken worden met de jongere vooraf besproken en ingeoefend. De contextbegeleider legt uit hoe het gesprek zal verlopen en welke rol hij zal opnemen.

5.3.5 Opmaken evolutieverslag

In het evolutieverslag worden de vastgelegde doelen en werkpunten uit het handelingsplan geëvalueerd. Er worden vragen gesteld als welke doelen werden behaald en welke nog niet? Welke doelen en werkpunten komen erbij? Hoe kunnen deze nieuwe doelen en werkpunten gerealiseerd worden? Er worden nieuwe doelen en werkpunten vastgelegd. De tweewekelijkse evaluatie blijft doorgaan.

5.4 Afsluiting

5.4.1 Doel

Gedurende de laatste periode van de hulpverlening is er aandacht voor het blijvend activeren van het sociale netwerk in functie van de doelen. Indien nodig wordt de noodzakelijke vervolghulp op gang getrokken. De werkrelatie wordt ook afgebouwd. De nodige follow-upafspraken worden gemaakt.

5.4.2 Opvolgen gemaakte afspraken

Gedurende deze fase zal de inbreng van de contextbegeleider worden verkleind en zal de inbreng van het sociale netwerk verder worden geconsolideerd, volgens de gemaakte afspraken. De afspraken moeten duidelijk zijn en voortdurend bijgestuurd worden.

5.4.3 YSR (2) (indien de jongere ondertussen nog geen 18 jaar geworden is)

5.4.4 Afname Exit-vragenlijst

De tevredenheid van de jongere wordt systematisch bevraagd bij afsluiting van de hulp door afname van de EXIT –vragenlijst zoals ontwikkeld door de MOgroep Jeugdzorg/ Stichting Alexander. De begeleider zal voorlaatste week van de begeleiding de EXIT-vragenlijst aan de jongere.

Deze tevredenheidsbevraging draagt bij aan 4 verschillende doelstellingen:

- Aan de jongere de mogelijkheid te geven om het resultaat van de hulp te beoordelen.
- Om inzicht te krijgen in de tevredenheid van cliënten, zodat hiermee gewerkt kan worden aan kwaliteitsverbetering.
- De dialoog tussen cliënten en hulpverleners over de tevredenheid binnen 'De Cocon' te stimuleren.
- Om inzicht in de resultaten van de gebruikte methodiek te verwerven.

5.4.5 Evaluatie van de doelen

Samen met de jongere worden de opgestelde doelen geëvalueerd.

5.4.6 Op gang trekken van vervolghulp

De contextbegeleider speelt een belangrijke rol bij het op gang trekken en organiseren van de specialistische vervolghulp die buiten de mogelijkheden van het sociale en familiale netwerk valt.

5.4.7 Afbouwen van de werkrelatie

Net zoals dat een werkrelatie moet worden opgebouwd moet een werkrelatie worden afgebouwd. In deze fase kan een jongere laten blijken dat het einde van de hulpverlening voor hem een lastig idee is. Opeens worden er verschillende hulpvragen gesteld of komen er nieuwe problemen bovendrijven. De contextbegeleider schenkt aandacht aan de afbouw van de hulpverlening door de volgende aanknopingspunten te gebruiken:

- De contextbegeleider begint tijdig te praten over het einde van de hulpverlening. In het beste geval gebeurt dit vanaf de start van de hulpverlening. Hierdoor krijgt de jongere de gelegenheid om te anticiperen op het einde van de hulpverlening en de afbouw van het contact met de contextbegeleider;
- De contextbegeleider bespreekt met de jongere wat het betekent om het contact af te sluiten. Geef hen de gelegenheid hun gevoelens, angsten, twijfels onder woorden te brengen;
- De contextbegeleider benoemt de sterke punten van de jongere en de vooruitgang die hij heeft geboekt;

- De contextbegeleider beklemtoont het vertrouwen in de jongere en zijn netwerk om de verandering te kunnen vasthouden;
- De contextbegeleider geeft de jongere kans te wennen aan de afwezigheid van de contextbegeleider door de tijd tussen de contacten op te bouwen.

5.4.8 Opmaken eindverslag

De contextbegeleider kijkt met de jongere naar de bereikte resultaten en geeft aandachtspunten mee voor hem en zijn netwerk. Hij onderstreept nog even de geleerde vaardigheden en de afspraken met de leden van het netwerk. De krachten van de jongere en zijn netwerk worden benoemd.

5.5 Follow-up

De contextbegeleider belt na drie maanden met de jongere om de gemaakte afspraken met hem en het netwerk te polsen. Er wordt een check gedaan van de vijf punten waarop 'LA VIE' actief is. Zijn deze gebieden nog steeds in orde?

1. Woning/ huisvesting;
2. Dagbesteding met maatschappelijke meerwaarde, met een voorkeur voor scholing en/ of werk;
3. Keuzes maken en leren plannen;
4. Financiën;
5. Afhandelen van gerechtelijke problemen;

6 Locatie van de uitvoering

De CBAW-begeleiding vertrekt vanuit de huidige woonsituatie van de jongere zoals deze is (thuis, residentiële setting, vrienden, ...) en wordt uiteindelijk vervolgd en afgerond op de nieuwe woonplek van de jongere.

7 Onderbouwing: probleem- of risico-analyse

7.1 Kenmerken van het risico/probleem

Het risico dat met CBAW wordt vermeden is het ontbreken van een stabiele thuissituatie die de jongere maatschappelijke kansen biedt. Een woon- en verblijfplaats is een belangrijke randvoorwaarde. Het niet hebben van een stabiele thuissituatie gaat dikwijls gepaard met werkloosheid, een ongezonde financiële situatie, het ontbreken van een toereikend sociaal steunend netwerk, psycho-sociale problemen bij de jongere en het ontbreken van een zinvolle vrijetijdsbesteding.

7.2 Kenmerken van de gewenste situatie

'LA VIE' bouwt een stabiele leefsituatie uit voor jongeren die zowel uit materiële als psychologische duurzaam verankerde elementen bestaat:

- De jongere heeft een stabiele huisvesting die in verhouding staat tot de financiële mogelijkheden van de jongere
- De financiële situatie van de jongere is in evenwicht
- De jongere heeft werk of een dagbesteding die als zinvol wordt ervaren door de jongere
- De jongere heeft een toereikend sociaal netwerk dat door de jongere als ondersteunend wordt ervaren

7.3 Met risico of probleem samenhangende factoren

'LA VIE' is gebaseerd op de veronderstelling dat er verschillende risicofactoren zijn die het ontbreken van een stabiele thuissituatie in de hand werken. Nederlands onderzoek (o.a. Noom & De Winter, 2001; Van den Boogaard & Mesman Schultz, 1993) toont aan wat de risicofactoren zijns:

- Een problematische gezinsachtergrond
- Een residentieel verleden

- Eerder weglooptgedrag en/of weggestuurd zijn uit een gezin/tehuis
- Afkomstig zijn uit een lager sociaal-economisch milieu
- Een afgebroken schoolopleiding en een slechte inkomenspositie
- Delinquent gedrag
- Gebruik van alcohol en drugs
- Van het mannelijk geslacht zijn
- Een bepaalde etniciteit hebben
- Afgebroken hulpverleningscontacten
- Een onvoldoende steunend sociaal netwerk

Het risico op het niet-hebben van een stabiele thuis wordt groter naarmate er meer van deze risicofactoren in de situatie van de jongere aanwezig zijn.

'LA VIE' bouwt verder op de veronderstelling dat het verminderen van de invloed van deze risicofactoren en het vergroten van de invloed van beschermende factoren bijdraagt aan het beter functioneren van de jongeren op het gebied van wonen, werk, financiën, contact met vrienden en gezin, en aan het verminderen van het risico op het niet hebben van een stabiele thuissituatie.

Risico beperkende of beschermende factoren zijn het beschikken over competenties die nodig zijn om autonoom te kunnen wonen en het hebben van een sociaal steunend netwerk. 'LA VIE' zet in op het versterken van deze competenties en het versterken van dit sociaal steunend netwerk.

8 Onderbouwing: verantwoording doelen en aanpak

8.1 Koppeling risico/probleem – doelen – aanpak

La Vie is gebaseerd op theorieën die als effectief worden beschouwd. Het gaat over het competentiemodel, de leertheorie en de sociale netwerkbenadering.

Interventies die gebaseerd zijn op de leertheorie en de nadruk leggen op het aanleren van probleemoplossende vaardigheden en nieuwe vaardigheden blijken aangetoond effectief te zijn (Bartels, 1986; Slot, 1988).

Het competentiemodel blijkt eveneens effectief te zijn omdat het effect heeft op de sociale vaardigheden, de psychosociale vaardigheden van de jongere en zijn gezin. De kans op recidive wordt kleiner (idem).

In metastudies komen bestanddelen die in het sociale competentiemodel zitten, stevast naar voren als effectief (Van Gageldonk & Bartels, 1991; Lipsey & Wilson, 1998).

Een gebrekkige integratie in het maatschappelijk leven is het kenmerk van een verhoogd risico op chronische thuisloosheid. 'LA VIE' is erop gericht de voorwaarden voor een maatschappelijke (re)integratie te creëren en te versterken. De hulp is gericht op het vergroten van de competenties om zelfstandig te kunnen wonen.

Jongeren ontbreken veelal deze vaardigheden.

- 'LA VIE' traint individueel en in groep intensief de nodige vaardigheden zoals plannen, keuzes maken en omgaan met anderen
- Daarnaast zal 'La Vie' het netwerk van de jongere versterken en duurzaam verankeren als ondersteuning van de jongere
- Er wordt gezocht naar een passende vrije tijdsbesteding, werk, en/of onderwijs om een nieuwe sociale leefomgeving te creëren
- 'La Vie' biedt ook praktische hulp, bv bij het vinden van een woonst.

'LA VIE' is toekomstgericht. Een toekomst die in dialoog met de jongeren wordt bepaald. Waarmee wordt geanticipeerd wordt op de toekomstige zelfstandigheid van de jongere. De aanpak van 'LA VIE' krijgt vorm in specifieke doelen die te maken hebben met:

- Stabiele huisvesting
- Financieel gezonde situatie
- Werk of een vruchtbare dagbesteding
- Toereikend sociaal steunend netwerk

8.2 Samenvatting van de werkzame ingrediënten

'La Vie' is in theorie effectief omdat het gebaseerd is op de volgende werkzame ingrediënten:

- 'LA VIE' is gericht op de toekomst van de jongere.
- De jongere bepaalt in dialoog met de contextbegeleider de tussendoelen.
- De hulp bestaat uit een combinatie van praktische en psycho-sociale hulp.
- De hulp is gericht op de versterking van het netwerk van de jongere.
- 'LA VIE' traint de nodige vaardigheden voor het handhaven van een stabiele thuissituatie.
- De hulp zet in op een zinvolle job, opleiding en vrijetijdsbesteding.

9 Eisen voor begeleiding, uitvoering en kwaliteitsbewaking

- Om 'La Vie' uit te kunnen voeren moet de cliënt voldoende dicht in de buurt van de contextbegeleiderverblijven om de verhouding verplaatsingstijd – begeleidingstijd haalbaar te houden aangezien het gaat om een intensieve vaardigheidstrainingsgerichte module.
- Intensiteit is een werkzaam ingrediënt. Het werk moet zo georganiseerd worden dat de gevraagde intensiteit wordt gehaald. Om dit mogelijk te maken moet er worden afgestapt van de veronderstelling dat de contextbegeleider één jongere begeleidt. Groepswerkingen maken deel uit van de methodiek om de gevraagde intensiteit te halen.
- Het draagvlak moet zowel binnen als buiten de organisatie voldoende groot zijn om 'LA VIE' te kunnen implementeren omdat de 'LA VIE' bijzondere randvoorwaarden vergt om de implementatie mogelijk te maken (caseload hulpverlener, verhouding begeleidingstijd – verplaatsingstijd, ...).
- 'LA VIE' moet voldoen aan de onderstaande organisatorische randvoorwaarden:
 - Vlotte beschikbaarheid van de contextbegeleider.
 - Beschikbaarheid van een inkomen voor de jongere.
 - Het gebruik van de COM-screeningslijst gedurende de 2-fasige intake.
- De organisatie hanteert een kwaliteitsbewakingssysteem dat minimaal bestaat uit de volgende onderdelen:
 - De 'LA VIE' gerelateerde outcome-indicatoren worden gehanteerd en gebruikt in een evaluatie en bijsturing van de methode.
 - Verandering (YSR), tevredenheid van gebruikers (Exit-vragenlijst), doelrealisatie en aard van de afsluiting van de hulp worden gehanteerd en gebruikt in een evaluatie en bijsturing van de methode.
- De organisatie voorziet in werkbegeleiding van de contextbegeleiders.

10 Voorwaarden van toepassing

Om te kunnen deelnemen aan de 'La Vie' heeft een jongere een indicatie Contextbegeleiding in functie van Autonoom wonen nodig.

11 Samenvatting onderzoek en beoordeling effectiviteit

11.1 Directe aanwijzingen voor de effectiviteit

Van Haaster, Van der Veldt & Van den Bogaart (1998) hebben in Nederland onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de VertrekTraining, de methode waarop 'LA VIE' is gebaseerd. Met andere woorden, er is geen directe aanwijzing voor de effectiviteit van 'LA VIE'.

11.1.1 Opzet van het onderzoek

Het onderzoek vergelijkt een groep jongeren die de VertrekTraining volgt (de experimentele groep: (N =67) met een vergelijkingsgroep. De groep is tot stand gekomen op basis van een selectie uit het zogeheten COM-bestand dat in de loop der jaren is opgebouwd met het instrumentarium dat ook in dit onderzoek wordt gebruikt. Een secundaire analyse op het COM-bestand laat zien dat er twee belangrijke voorspellers zijn voor thuisloosheid: ernstige gedragsproblemen voor opname (waaronder zwerven, weglopen, druggebruik) en een onstabiele gezinssituatie. Uit het bestand is vervolgens een vergelijkingsgroep van 244 jongeren samengesteld

die net zoveel risico liepen om thuisloos te worden, maar geen VertrekTraining hebben gekregen en voor wie wel follow-up informatie beschikbaar is.

De jongeren die in de VertrekTraining worden opgenomen hebben tot op zekere hoogte specifieke problemen. Ze hebben ten opzichte van niet opgenomen jongeren een labielere gezinsachtergrond, gebruiken meer hard- en softdrugs, vertonen meer zwerfgedrag en meer gedragsproblemen op school, worden vaker maatschappelijk lastig gevonden, plegen vaker diefstal en hebben vaker psychosomatische klachten. Het betreft jongeren met een slechte aanpassing in de residentiële voorziening. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat het jongeren betreft die verhoogd risico lopen in de toekomst thuisloos te worden.

11.1.2 Instrumenten

Als onderzoeksinstrumenten wordt gebruik gemaakt van de lijsten die behoren bij de COM-procedure en van een, speciaal voor het onderzoek samengestelde, criterialijst. Het succes van de VertrekTraining wordt afgemeten aan de mate waarin de vijf doelen van de training zijn bereikt. Deze doelen zijn: de jongere heeft een stabiele verblijfplaats, de jongere heeft een structurele dagbesteding (school of werk), de jongere heeft legale inkomsten en er is sprake van een balans tussen uitgaven en inkomsten, eventuele strafzaken zijn opgeschoond en er is sprake van een min of meer stabiel ondersteunend netwerk.

11.1.3 Resultaten

Bij beëindiging van de VertrekTraining is het voor 32 procent van de 54 deelnemers gelukt om alle vijf succescriteria te realiseren. Na een half jaar zijn deze vijf zaken in orde bij 46 procent van de 28 deelnemers waarvoor gegevens verzameld konden worden. Het lukt bij een veel grotere groep om vier van de vijf criteria te realiseren. Bij beëindiging van de VertrekTraining is dat gelukt bij 78 procent en na een half jaar zijn deze zaken nog in orde bij 71 procent. Een volledige vergelijking met de vergelijkingsgroep blijkt niet op alle vijf criteria mogelijk: voor die groep is alleen informatie beschikbaar over de stabiele verblijfplaats. Wel te vergelijken is meer globale informatie over de relaties met anderen en de overall aanpassing aan hun nieuwe situatie. Op deze punten verschillen de VertrekTraining-jongeren niet van de jongeren die zonder VertrekTraining een tehuis hadden verlaten.

Wat betreft de resultaten aan de hand van de COM-procedure is geconcludeerd dat de VertrekTraining-jongeren volgens de plaatsers in vergelijking met andere uit de instelling vertrokken jongeren een 'gemiddelde' aanpassingsscore hebben. Een vergelijking tussen de informatie over 'relaties met anderen' en 'overall aanpassing aan de nieuwe situatie' levert geen verschillen op tussen de experimentele en de vergelijkingsgroep.

11.1.4 Samenvatting directe aanwijzingen effectiviteit

Van Haaster, Van der Veldt & Van den Bogaart (1998°): bij een derde van de jongeren die een VertrekTraining hebben gevolgd, is na afloop aan alle vijf criteria voldaan. Bij driekwart van de jongeren is aan vier van de vijf criteria voldaan.

11.1.5 Kritische kanttekening

Er is veel discussie over de betrouwbaarheid van het COM-instrument. Verder zijn de instrumenten waarmee het effect gemeten is, geconstrueerd en niet op betrouwbaarheid en validiteit onderzocht. Een tweede kanttekening betreft het gegeven dat de VertrekTraining-jongeren gemiddeld scoren op aanpassing in de residentiële voorziening en dat bij hen deze risicofactor dus ontbreekt.

11.2 Buitenlandse studies

De Vertrek-Training.

11.3 Belgische studies soortgelijke interventies

Niet bekend

12 Toepassing

De interventie wordt momenteel toegepast in 'De Cocon', maar is ten dele nog in ontwikkeling.

13 Overeenkomsten met andere interventies

Er is verwantschap met de INSTAP-methode en de zogeheten T-teams zoals deze nu verspreid worden door het Adviesbureau van Montfoort.

14 Overige informatie

Het programma is ontwikkeld door PI Research te Duivendrecht. Het wordt verspreid door Collegio te Utrecht.

Er is een uitgebreide handleiding van VertrekTraining beschikbaar: Spanjaard, H. (2003). De VertrekTraining. Intensief ambulante hulp gericht op competentievergroting en netwerkversterking. Amsterdam/Utrecht: PI Research / Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn. Deze handleiding is te bestellen bij uitgeverij SWP te Amsterdam

15 Literatuur

- Aguilar, B., Sroufe, L.A. e.a. (2000). Distinguishing the early-onset/persistent and adolescent-onset antisocial behavior types: From birth to 16 years. *Development and Psychopathology*, jrg. 12, nr. 2, p. 109-132.
- Bakker, K., Van Susteren, J. & Slot, N.W. (1994). Voorkoming thuisloosheid van jongeren: ontwikkeling van een methodiek- en innovatieprogramma; een voorstel. Intern rapport. Utrecht: NIZW.
- Bartels, A.A.J. (1986). Sociale vaardigheidstraining voor probleemjongeren. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Bogaart, P.H.M. van den, & Mesman Schultz, K. (1993). Thuisloosheidsrisico en jeugdhulpverlening. Secundaire analyse van het COM-bestand. Leiden Rijksuniversiteit Leiden COJ.
- Clé Ann, Sur ma Route, Cachet vzw, 2015.
- Gageldonk, A. van & Bartels, A.A.J. (1991). Evaluatie-onderzoek in de Jeugdhulpverlening. Opzet en resultaten van een overzichtsstudie. *Kind en Adolescent*, 1, 1-18.
- Haaster, A.G.J. van, Veldt, M.C.A.E. van der & Bogaart, P.H.M. van den (1997). VertrekTraining ter voorkoming van thuisloosheid bij jongeren. De empirische evaluatie van de ontwikkeling van een nieuw trainingsprogramma. Leiden: Rijksuniversiteit Leiden (COJ).
- Haaster, A.G.J. van & Bogaart, P.H.M. van den (1998). VertrekTraining ter voorkoming van thuisloosheid bij jongeren. Evaluatie van de toepassing van het kwaliteitssysteem voor VT en van de kwaliteit van VT in de postexperimentele periode. Leiden: Rijksuniversiteit Leiden (COJ).
- Henggeler, S.W. e.a. (1998). Multisystemic treatment of antisocial behavior in children and adolescents. New York/London: Guilford Press.
- Kazdin, A.E. (1998). Practitioner Review: Psychosocial Treatments for Conduct Disorder in Children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. jrg. 38, nr. 2, p. 161-178, 1997. Een vertaling van dit artikel staat in *Literatuur Selectie Adolescenten en Kinderen*, jrg. 5, nr. 1, p. 5-49.
- Keesom, J., Veldt, M.C. van der & Warmer, S. (1999). De VertrekTraining. Een kort maar krachtig aanbod voor jongeren op weg naar een eigen plek. Utrecht: NIZW.
- Lipsey, M.W. & Wilson, D.R. (1998). Effective Intervention for Serious Juvenile Offenders: A Synthesis of Research. In: R. Loeber & D.P. Farrington (eds.), *Serious & Violent Juvenile Offenders. Risk Factors and Successful Interventions*. London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage. p. 313-345
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-cycle-persistent antisocial behavior: A development taxonomy. *Psychology Review*, jrg. 100, nr. 4, p. 674-701.
- Noom, M. & Winter, M. de (2001). Op zoek naar verbondenheid. Zwerfjongeren aan het woord over de verbetering van de hulpverlening. Utrecht: Nederlands Platform Zwerfjongeren / Universiteit Utrecht.
- Slot, N.W. (1988). Residentiële hulp voor jongeren met antisociaal gedrag. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Spanjaard, H., Bijl, B., & Veldt, M.C. van der (2000). Implementatie en kwaliteitsbewaking van de VertrekTraining. Utrecht/Duivendrecht: NIZW / PI Research.

- Spanjaard, H. (2003). De VertrekTraining. Intensief ambulante hulp gericht op competentievergroting en netwerkversterking. Duivendrecht / Utrecht: PI Research / Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.
- Susteren, J. van (1993). Aanpak thuisloze jeugd, het T-team. In J.L. Hazekamp, & H. Jumelet (red.) Overal en nergens. Stijlen van aanpak van thuisloze jongeren in Nederland en omliggende landen. (Passage-reeks) Utrecht: SWP.
- Van Audenhove S., Vander Laene F., Eindelijk vertrokken? Jongeren uit de bijzondere jeugdbijstand op weg naar volwassenheid, Larcier, Brussel, 2010, TJK 2010/4, p.227-237)
- Yperen, T. van, Verheggen, S.N. & Roza, A.W. (1995): Registratie in de jeugdzorg. Elf instrumenten onder de loep. Utrecht: NIZW